

С. О. Павленко, О. І. Смагін

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ СЛУЖБ ТИЛУ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ТА БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

Розкрито основні причини виникнення актуальних проблем застосування технічних засобів служб тилу підрозділами Національної гвардії України під час виконання службово-бойових та бойових завдань. Проаналізовано функції Національної гвардії України, які: відокремлюють та підкреслюють специфіку завдань, що виконуються, стосовно інших військових та правоохоронних формувань; демонструють подібність функцій Національної гвардії України, які притаманні Збройним Силам України. Узагальнено актуальні проблеми застосування технічних засобів служб тилу підрозділами Національної гвардії України під час виконання службово-бойових та бойових завдань.

Ключові слова: *технічні засоби, служби тилу, вимоги, характеристики, польові умови.*

Постановка проблеми. Виконання завдань за призначенням військовослужбовцями військових частин Національної гвардії України (НГУ) буде можливим за умови належного забезпечення їхніх базових потреб, які групуються за видами всебічного забезпечення: бойового, тилового, технічного, морально-психологічного. Реалізація зазначених видів забезпечення досягається шляхом повного та своєчасного фінансування.

На жаль, починаючи зі здобуття незалежності України у 1991 р. і до початку проведення антитерористичної операції у 2014 р., фінансування Збройних Сил України (ЗСУ) та інших військових формувань здійснювалося на «критично» низькому рівні. «Через нестачу фінансування Українська армія дійшла до критичної межі. Я не пам'ятаю за своє життя такого некомпетентного ставлення до армії, як бюджет 2009 року. Ці ж помилки повторює бюджет 2010-го», – заявляв, на той момент, Президент України Віктор Ющенко [1].

«Проект бюджету на 2010 рік ставить обороноздатність держави на рівень, нижчий за критичний. Це бюджет вбивання армії. Це означає, що держава буде поставлена під загрозу. Фінансувати армію у такому обсязі – злочин!», – наголошував голова парламентського комітету з питань національної безпеки та оборони Анатолій Гриценко [15].

«Соціальна складова, я однозначно скажу, – вона трагічна. Якщо все критично, то соціальна складова у Збройних Силах України – трагічна. Фінансування потреб оборони цього року було скорочено на 2 млрд 135 млн грн», – зазначав экс-міністр оборони, народний депутат Олександр Кузьмук [16].

Через загальний дефіцит державного бюджету не вистачало коштів і на військові формування. Кошти виділялися лише на грошове забезпечення військовослужбовців та харчування призовників, а про розвиток, оновлення, навчання та модернізацію військової техніки не йшло і мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У праці [2] автор висвітлює загальні проблеми і стан матеріально-технічного забезпечення ЗСУ та обґрунтовує необхідність переосмислення поглядів на її функціонування. Проведено аналіз проблемних питань, пов'язаних з технічним і тиловим забезпеченням частин і підрозділів Національної гвардії України та запропоновано основні шляхи вирішення цих проблем у статті [3]. У публікації [4] подано порівняння впливу процесів технічного обслуговування та відновлення на ефективність управління технічним станом військової техніки у провідних країнах світу і ЗСУ. У дослідженні [5] виділено й описано характерні особливості методики роботи начальника продовольчої служби з організації консервації та розконсервації кухні причіпної КП-125. Особливу увагу автори праць [6, 7, 8] приділяють заходам, що впливають на ефективність виконання завдань підрозділами НГУ.

Проте у розглянутих та інших наукових працях не порушуються актуальні питання застосування технічних засобів служб тилу підрозділами Національної гвардії України під час виконання службово-бойових завдань у відриві від пунктів постійної дислокації.

Метою статті є дослідження актуальних питань застосування технічних засобів служб тилу підрозділами Національної гвардії України під час виконання службово-бойових завдань у відриві від пунктів постійної дислокації.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України [9] Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, яке входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначене для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства й держави від кримінальних та інших протиправних посягань, охорони громадської безпеки і порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій.

Основні функції НГУ можемо виділити такі:

- охорона громадської безпеки і порядку;
- участь у забезпеченні громадської безпеки під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів;
- забезпечення охорони органів державної влади;
- охорона ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів;
- охорона об'єктів критичної інфраструктури та участь у ліквідації наслідків кризових ситуацій на об'єктах критичної інфраструктури;
- охорона спеціальних вантажів;
- охорона дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій;
- участь у спеціальних операціях зі знешкодження озброєних злочинців, у боротьбі з диверсійно-розвідувальними силами;
- участь у припиненні масових заворушень;
- участь у підтриманні або відновленні правопорядку в районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру;
- участь у ліквідації наслідків надзвичайних або кризових ситуацій на об'єктах, що нею охороняються;
- участь у припиненні групових протиправних дій осіб, узятих під варту, засуджених, а також ліквідації наслідків таких дій в установах попереднього ув'язнення.

Зазначені функції відокремлюють та підкреслюють специфіку завдань, які виконує НГУ, стосовно інших військових та правоохоронних формувань.

Водночас такі функції Національної гвардії України, як участь у здійсненні заходів, пов'язаних з припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні, участь у виконанні завдань територіальної оборони, участь у здійсненні заходів правового режиму воєнного стану, захист конституційного ладу України, цілісності її території від спроб зміни їх насильницьким шляхом демонструють подібність НГУ до функцій, притаманних ЗСУ.

Якісне виконання службово-бойових та бойових завдань згідно із зазначеними функціями неможливе без видів усебічного забезпечення. Одним із основних видів усебічного забезпечення поряд із бойовим, технічним, морально-психологічним є тилове забезпечення [10, 11].

Тилове забезпечення – це комплекс заходів з:

- накопичення до встановлених норм запасів матеріальних засобів та забезпечення військ технікою і технічними засобами тилу;
- зберігання та підтримання їх у готовності до застосування;
- своєчасного забезпечення ними військ та поповнення запасів замість витрачених і втрачених;
- організації підвезення матеріально-технічних засобів усіх видів;
- організації продовольчого та речового забезпечення;
- організації забезпечення пально-мастильними матеріалами;
- організації квартирно-експлуатаційного забезпечення, торговельно-побутового обслуговування та розміщення особового складу.

Можна виділити основні завдання, які покладаються на тилове забезпечення (рис. 1).

Рисунок 1 – Основні завдання тилового забезпечення

Підвезення усіх видів матеріальних засобів (зокрема води) – одне з головних завдань матеріального забезпечення частин (підрозділів). Це означає, що навіть порушення шляхів підвезення й евакуації та відрив органів тилу від частин і підрозділів не можуть бути виправданням несвоєчасного їх матеріального забезпечення.

Технічне забезпечення військових частин і підрозділів по службах тилу – складова частина технічного забезпечення службово-бойових та бойових дій військ. Технічне забезпечення по службах тилу організовується і здійснюється з метою підтримання у справному стані, постійній готовності до застосування та забезпечення надійної роботи наявної у частинах та підрозділах техніки тилу.

Заправлення бойової та іншої техніки – завершальний етап забезпечення військ паливом. Воно організовується з метою швидкого відновлення витрачених запасів пального при машинах для їх безперервної участі в службово-бойових та бойових діях, здійсненні маршу.

Банно-пральне обслуговування – направлене на збереження здоров'я і боєздатності військовослужбовців, забезпечення профілактики їхніх захворювань, поліпшення побуту воїнів, попередження передчасного зносу взуття, обмундирування і білизни.

Організація розміщення особового складу – направлена на створення необхідних умов життя та побуту особового складу під час виконання службово-бойових та бойових завдань у районі відповідальності.

Забезпечення особового складу гарячою їжею і хлібом – обов'язкове за будь-яких умов обстановки, оскільки повноцінне і високоякісне харчування компенсує енерговитрати організму військовослужбовців і сприяє підтриманню їхнього здоров'я й боєздатності, підвищенню стійкості організму до різних навантажень, а також значною мірою позитивно впливає на моральний стан військ.

Виконання зазначених основних завдань тилового забезпечення, в принципі, не створює проблемних питань для їхньої реалізації за умови перебування особового складу в пункті постійної дислокації. Дійсно, коли є:

- казармені будівлі – для розміщення особового складу;
- стаціонарний заправний пункт – призначений для забезпечення заправки військової і спеціальної техніки паливом;
- стаціонарні лазні та банно-пральний комплекс – для організації банно-прального обслуговування особового складу;
- їдальня зі стаціонарними котлами та пательнями, красивим обіднім залом та меблями – для організації якісного та своєчасного харчування особового складу;

– наявність можливості користування центральним водопостачанням і водовідведенням, центральним енергозабезпеченням та іншими комунальними благами.

Однак ситуація кардинально змінюється, коли особовий склад виконує службово-бойові та бойові завдання у відриві від пунктів постійної дислокації, наприклад у полі, де немає звичної розетки з електрикою, бракує крана з водою, котла електричного для приготування обіду, чайника для приготування чаю, світильника над головою та просто, банально, немає даху над головою і стін, де військовослужбовець може відпочити.

Для тилового забезпечення характерна безперервність процесу задоволення потреб військ. Воно організовується і здійснюється в усіх видах службово-бойових та бойових дій з метою створення сприятливих умов для виконання завдань. У зв'язку з цим для організації тилового забезпечення та задоволення потреб військовослужбовців за межами пунктів постійної дислокації прийнято застосовувати технічні засоби служб тилу.

Наразі ще продовжують використовувати певні технічні засоби служб тилу.

1. Для організації харчування:

– автопричіпні засоби приготування їжі у польових умовах КП-125, КП-125 М, КП-130; більш старі зразки цієї групи КП-2-48, КП-2-49 (кухні причіпні призначені для приготування й транспортування їжі у польових умовах);

– кухні-їдальні ПКС-250 і ПКС-125;

– кухні переносні КО-75 і МК-30 – для приготування їжі з двох страв; КП-20, КП-10, МК-10 – для приготування їжі з двох страв і окропу;

– плити переносні ПП-40 і ПП-1, призначені для приготування їжі з двох-трьох перших і других страв у польових умовах;

– хлібопекарські печі ХПК-50, ХПК-50-М2, що входять до складу відділення хлібопечення польового механізованого хлібозаводу (ПМХ), призначеного для забезпечення особового складу хлібом у польових умовах та інші.

2. Для організації помивки особового складу використовують:

– ДДА-66 – дезінфекційно-душова установка, змонтована у спеціальному кузові на шасі автомобіля і призначена для гігієнічного миття особового складу з повним санітарним обробленням, дезінфекції (дезінсекції) обмундирування у польових умовах;

– ДДП-2 – установка дезінфекційно-душова, змонтована на одноосьовому автопричепі і призначена для гігієнічного миття особового складу з повним санітарним обробленням, дезінфекції (дезінсекції) обмундирування у польових умовах.

3. Для розміщення особового складу застосовують УСТ-56, УСБ-56. Намот брезентовий УСБ-56 використовується для медико-санітарних цілей, а також як барак для тимчасового житла. Найменування намету розшифровується як уніфікований санітарно-барачний намот зразка 1956 р.

Незважаючи на різноманіття технічних засобів служб тилу, наведених вище, можна виділити одну важливу особливість, а саме їхню моральну застарілість (див. рис. 2). Рік випуску починається з 1946 р. (кухня причіпна КП-2-48), продовжується у 1956 р. (намот УСБ-56) і найновіші моделі 1980 р. (КП-125, КП-130). Також слід зазначити, що ці моделі випускалися після Другої світової війни і задовольняли вимоги ведення бойових дій саме тих часів. Аналіз сучасної війни [12] свідчить про суттєві зміни у способах та методах ведення бойових дій, колосальний ривок у розвитку засобів розвідки та засобів ураження, що, безумовно, впливає на вимоги до характеристик технічних засобів служб тилу.

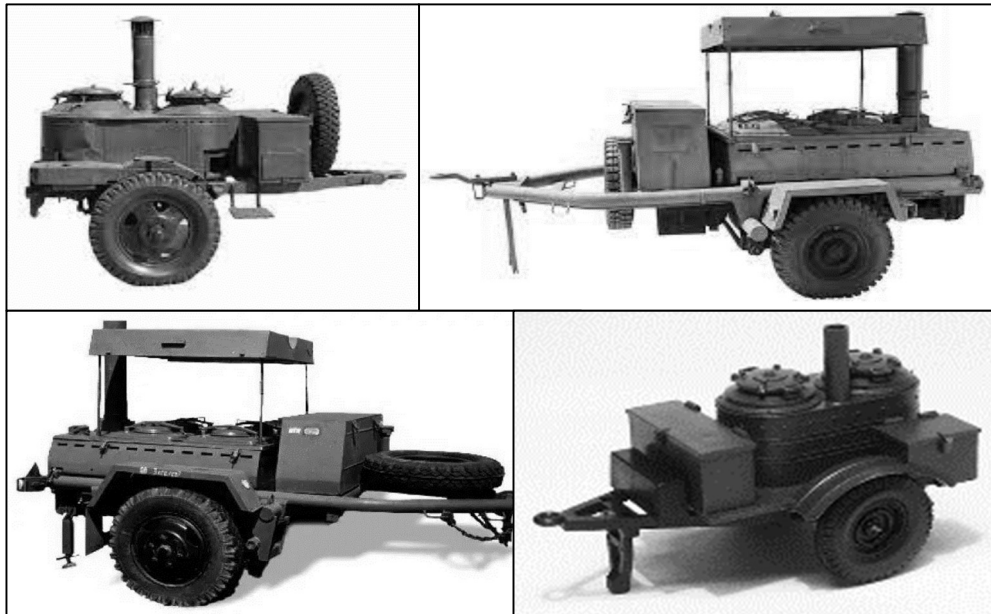

Рисунок 2 – Технічні засоби служб тилу, які проєктувались у середині ХХ ст.

Також не слід забувати і про виконання специфічних завдань, що виконує НГУ [13, 14] і які є відмінними від завдань ЗСУ.

Уявімо, що військовослужбовці виконують завдання щодо охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав або представництв міжнародних організацій і на задньому дворі цих об'єктів розгорнуть переносну плиту ПП-40 (рис. 3) та вишикуються у чергу з казанами армійськими для отримання обіду.

Рисунок 3 – Плита переносна ПП-40

Також прикладом може бути, коли військовослужбовці виконують завдання із забезпечення громадської безпеки під час проведення мітингів або демонстрацій (інших масових заходів) і десь на узбіччі площі розгорнуть кухню причіпну КП-125 (рис. 4) та почнуть готувати їжу.

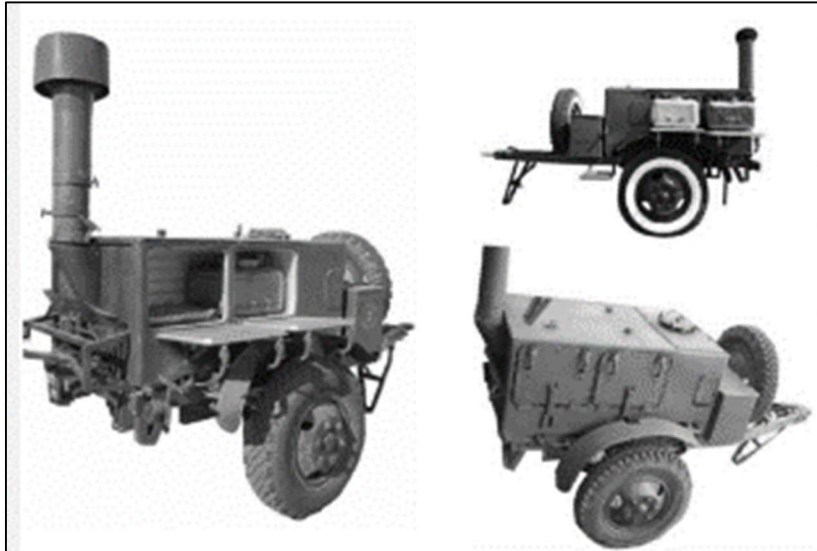

Рисунок 4 – Кухня причіпна КП-125

Або військовослужбовці виконують завдання з підтримання та відновлення правопорядку в районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру і замість використання жилих модулів для проживання розгортатимуть наметовий табір з УСБ-56 (рис. 5) або з метою організації помивки особового складу організують перевезення особового складу до пунктів постійної дислокації замість використання польової модульної лазні (див. рис. 6).

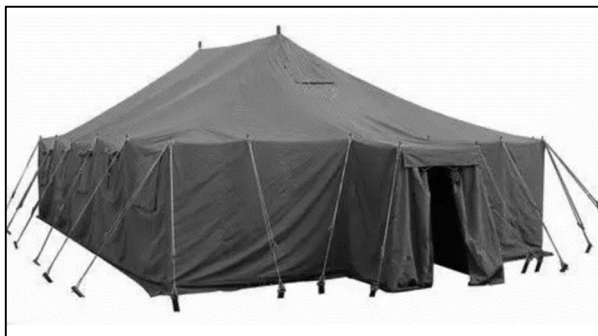

Рисунок 5 – Намет уніфікований санітарно-барачного типу УСБ-56

Рисунок 6 – Мобільний лазне-пральний модуль

Висновок

Отже, можна зазначити, що зараз військові частини та підрозділи Національної гвардії України вимушені виконувати завдання із використанням технічних засобів служб тилу, які морально застаріли і не задовольняють вимоги та потреби у сучасній війні, а також технічні засоби служб тилу, які були розроблені для використання у бойових діях минулого століття і не задовольняють повною мірою потреби військових частин і підрозділів Національної гвардії України під час виконання специфічних (не притаманних Збройним Силам України) завдань.

Така ситуація виникла через те, що науково-методичний апарат обґрунтування вимог до характеристик технічних засобів служб тилу військової частини Національної гвардії України не розроблено на достатньому рівні, тому вдосконалення його може бути перспективою подальших досліджень.

Перелік джерел посилання

1. Ющенко В. А. Через нестачу фінансування Українська армія дійшла до критичної межі. URL: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/992663-yushchenko-cherez-nestachu-finansuvannya-ukrayinska-armiya-dijshla-do-kritichnoyi-mezhi> (дата звернення: 02.03.2024).
2. Сало А. Я. Проблеми та стан матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України на кінець 2013 року. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України*. Київ : НУОУ, 2016. № 3 (58). С. 122–125.
3. Горелишев С. А., Бондаренко О. Г., Баулін Д. С., Побережний А. А. Технічне та тилове забезпечення підрозділів Національної гвардії України під час виконання службово-бойових завдань: проблеми і шляхи їх вирішення. *Честь і закон*. 2015. № 1 (52). С. 45–52.
4. Баранов Ю., Баранов А., Спільник В., Данилов Д. Вплив процесів технічного обслуговування та відновлення на ефективність управління технічним станом військової техніки в провідних країнах світу та Збройних Сил України. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Військові та технічні науки*. Хмельницький : НА ДПСУ, 2019. № 3 (81). С. 302–315.
5. Павленко С. О., Шевченко А. В. Обґрунтування методики роботи начальника продовольчої служби з організації консервації та розконсервації кухні причіпної КП-125 (КП-125М). *Честь і закон*. 2023. № 1 (84). С. 86–96.
6. Павленко С. О., Путро О. О., Павлов Я. В., Купрієнко Ю. І. Модель оцінювання ефективності заходів маскувального підрозділів тилового забезпечення під час здійснення переміщення (маршу) при підготовці і в ході виконання бойового завдання. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Військові та технічні науки*. Хмельницький : НА ДПСУ, 2021. № 2, 3 (85). С. 222–238.
7. Павленко С. О., Альбошій О. В., Білецький О. В. Обґрунтування ефективного варіанта постачання питної води до підрозділів при виконанні завдань за призначенням. *Збірник наукових праць Національної академії Національної гвардії України*. Харків : НА НГУ, 2021. Вип. 1 (37). С. 5–11.
8. Павленко С. О., Городнов В. П., Овчаренко В. В. Методика таксономічної оцінки ступеня впливу елементів фінансового забезпечення на показники можливостей з виконання службово-бойових завдань з'єднаннями Національної гвардії України. *Честь і закон*. 2016. № 1 (56). С. 57–66.
9. Про Національну гвардію України : Закон України від 16.12.2023 р. № 3310-IX. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> (дата звернення: 02.03.2024).
10. Павленко С. О. Методика оцінювання впливу фінансового забезпечення на здатність військової частини Національної гвардії України виконати максимально можливий обсяг служби за призначенням в мирний час. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. Харків : ХНУПС, 2017. № 1(50). С. 175–184.
11. Павленко С. О., Альбошій О. В. Задача розподілу предметів речового майна та продовольчого забезпечення в елементах комплексу бойового екіпірування військовослужбовця Національної гвардії України. *Збірник наукових праць Національної академії Національної гвардії України*. Харків : НА НГУ, 2023. № 1(41). С. 5–13.
12. Варакута В. П., Ряполов Є. І., Чернявський О. Ю., Оверчук В. О. Вибір оптимального сценарію тактики ведення бойових дій різнорідними підрозділами у складі батальйонних тактичних груп. *Збірник наукових праць Державного науково-дослідного інституту випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки*. Черкаси : ДНДІ ВС ОВТ, 2023. № 1(15). С. 41–48.
13. Суконько С. М., Шерстюк А. Д. Модель оцінювання ефективності моніторингу оперативної обстановки під час проведення масових заходів. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. № 1 (32). С. 70–75.
14. Павлов Д. В., Суконько С. М., Сальна Н. Є. Можливості та проблемні питання удосконалення захисту об'єктів критичної інфраструктури у сучасних умовах. *Честь і закон*. 2022. № 4 (83). С. 67–74.
15. Гриценко А. С. У 2010-му українська армія може припинити існування. URL: <http://surl.li/sdjpc> (дата звернення: 02.03.2024).
16. Кузьмук О. І. Соціальна ситуація в армії трагічна. URL: <http://surl.li/sdji0> (дата звернення: 02.03.2024).

UDC 355.4, 623.1/.7, 623.4

S. Pavlenko, O. Smahin

CURRENT ISSUES OF THE REAR SERVICES TECHNICAL MEANS APPLICATION BY THE UNITS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE WHILE PERFORMING ASSIGNED TASKS

The main reasons for the emergence of current problems of the use of technical means of logistics services by the National Guard of Ukraine units while performing the assigned tasks. The functions of the National Guard of Ukraine are analysed, including: separate and emphasise the specificity of the tasks performed in comparison to other military and law enforcement formations; demonstrate the similarity of the functions of the National Guard of Ukraine to those of the Armed Forces of Ukraine. The article summarises the current problems of technical means used by logistics services of the National Guard of Ukraine units while performing the assigned tasks.

Keywords: *technical means, logistics services, requirements, characteristics, field conditions.*

Павленко Сергій Олександрович – кандидат військових наук, доцент, заступник начальника кафедри логістики підрозділів Національної академії Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0001-5944-8107>

Смагін Олег Ігорович – старший викладач кафедри логістики підрозділів Національної академії Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0002-2974-8368>